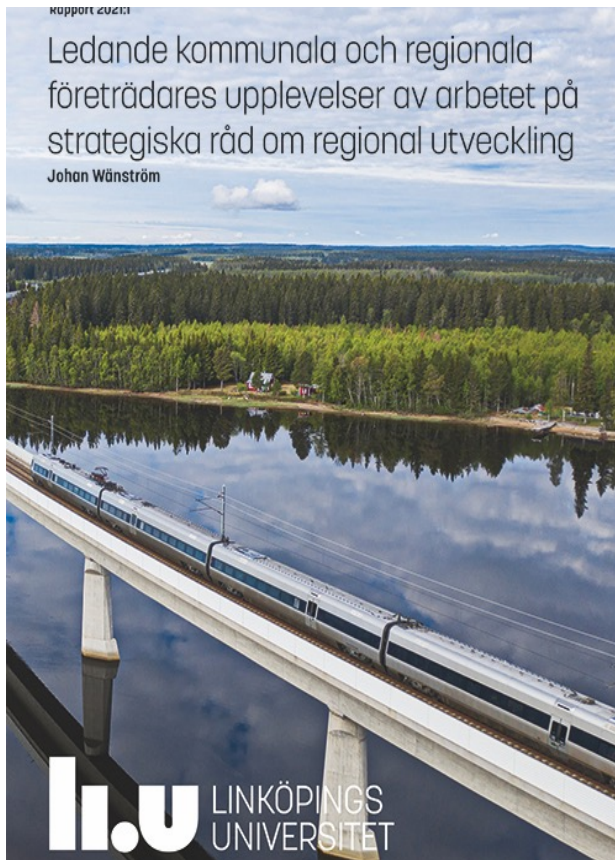
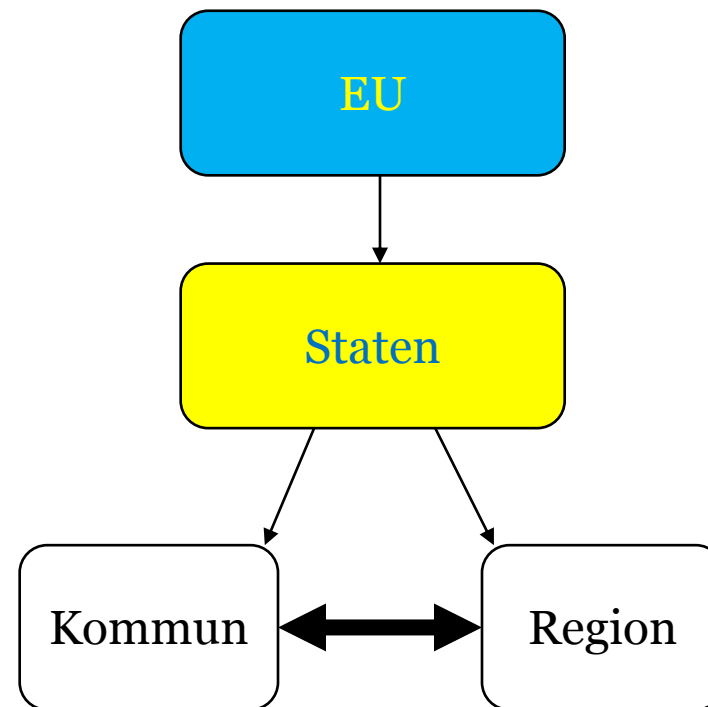


Johan Wänström

Centrum för kommunstrategiska studier (CKS)



Regioner och kommuner står formellt på samma nivå –
ingen är underordnad den andra



Egenintressen, lokalpatriotism och känslobaserade argument är en del av demokratin och politiken

- Trumfar emellanåt vad som framstår som mer rationella logiska argument i samhällsplaneringen
 - Gäller inte minst när det kommer till olika former av samverkan
- Kan uppfattas som frustrerande
 - Likväl en naturlig del av att verka i politiskt styrda organisationer i en demokrati
 - Det hjälper inte att politiken är ”modig” om:
 - En fråga är tillräckligt viktig för väljarna och ...
 - ... politikerna inte klarar av att skapa en förståelse för varför ett visst beslut var rätt att fatta ...
 - ... och därmed ersätts av en ny politiker som motarbetar samma ”modiga” beslut

Ett exempel

Ett kommunalt centralkök

- En liten kommun behövde ett nytt tillagningskök
- Ett alternativ: i samverkan med den betydligt större grannkommunen bygga ett gemensamt tillagningskök
 - Förväntades skapa bättre effektivitet och driftsäkerhet
- De lokala politikerna valde att inte ens utreda frågan
 - De emotionella aspekterna av att kommunen skulle få mat från den kommun man tidigare brutit sig ur från var för starka

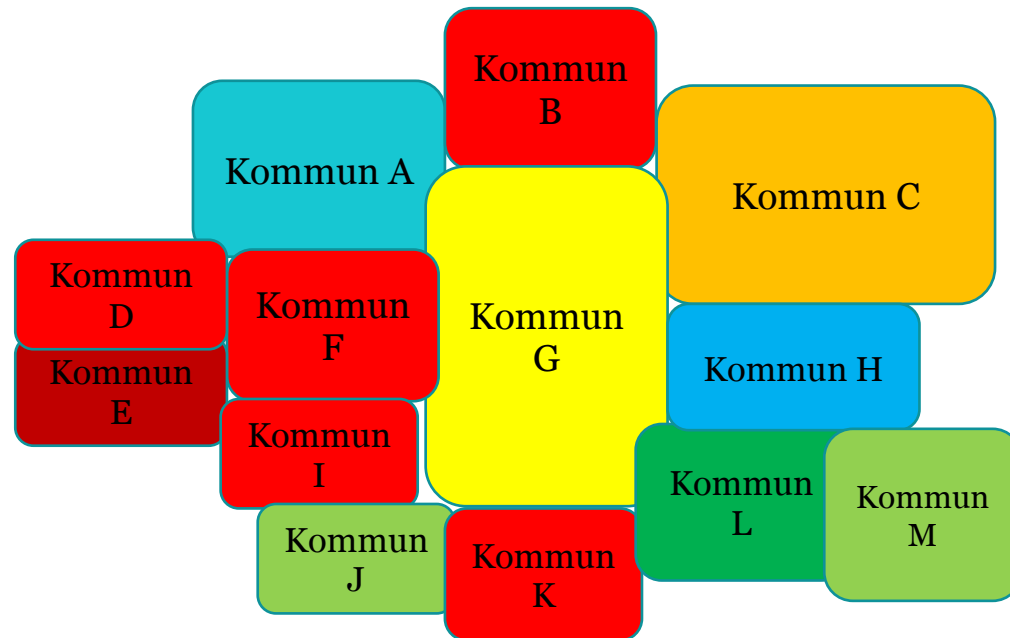
Bidrar de regionala utvecklingsfrågorna till att fylla på eller tömma vattenglasets?



- I relation till:
 - Väljarna i kommunen i nästa val?
 - Det egna partiet i kommunen?
 - Den kommunala förvaltningen?

Vad är det som ska
utvecklas?

Ett aggregerat kommunalt utvecklingsperspektiv



Ett regionalt utvecklings- perspektiv



En ledande kommunal oppositionspolitiker i en stor kommun uttalar sig i en lokaltidning

”Det kan inte vara så att kommunen ska anpassa sina utvecklingsplaner efter ett regionalt trafikbolags uppfattning om var de ska bedriva trafik.

Rimligt vore att de [det regionala trafikbolaget] istället prioriterade efter hur en kommun fattat beslut om att utveckla landsbygden.”

(Länstidningen 2020-05-21, sid. 5)

Var i länen ska man satsa utvecklingsresurserna?

- **Där behoven är som störst?**
 - Mindre kommuner i länets utkanter med låg tillväxt
- **Jämlikt mellan alla kommuner?**
 - Alla får lika mycket – rättvist?
- **Där tillväxtpotentialen är störst?**
 - ”Vattna när det växer”
 - Den stora kommunen i länet

Göran Cars 2008

Nästan alla kommuner eftersträvar befolkningstillväxt – men hur skiljer sig den inom länen?

- **Kategori 1 (K1)**

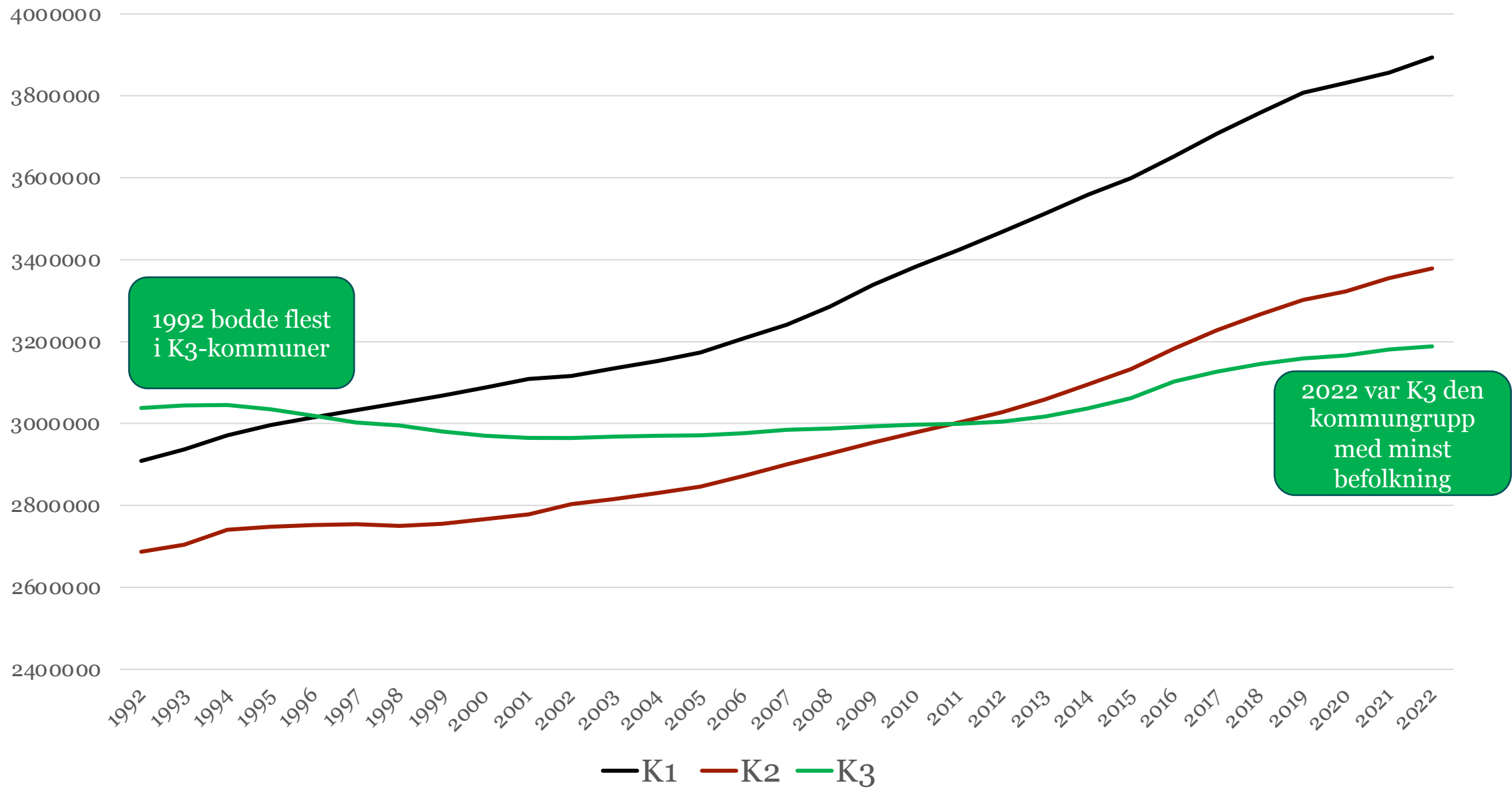
Den befolkningsmässigt största kommunen i länet

- **Kategori 2 (K2)**

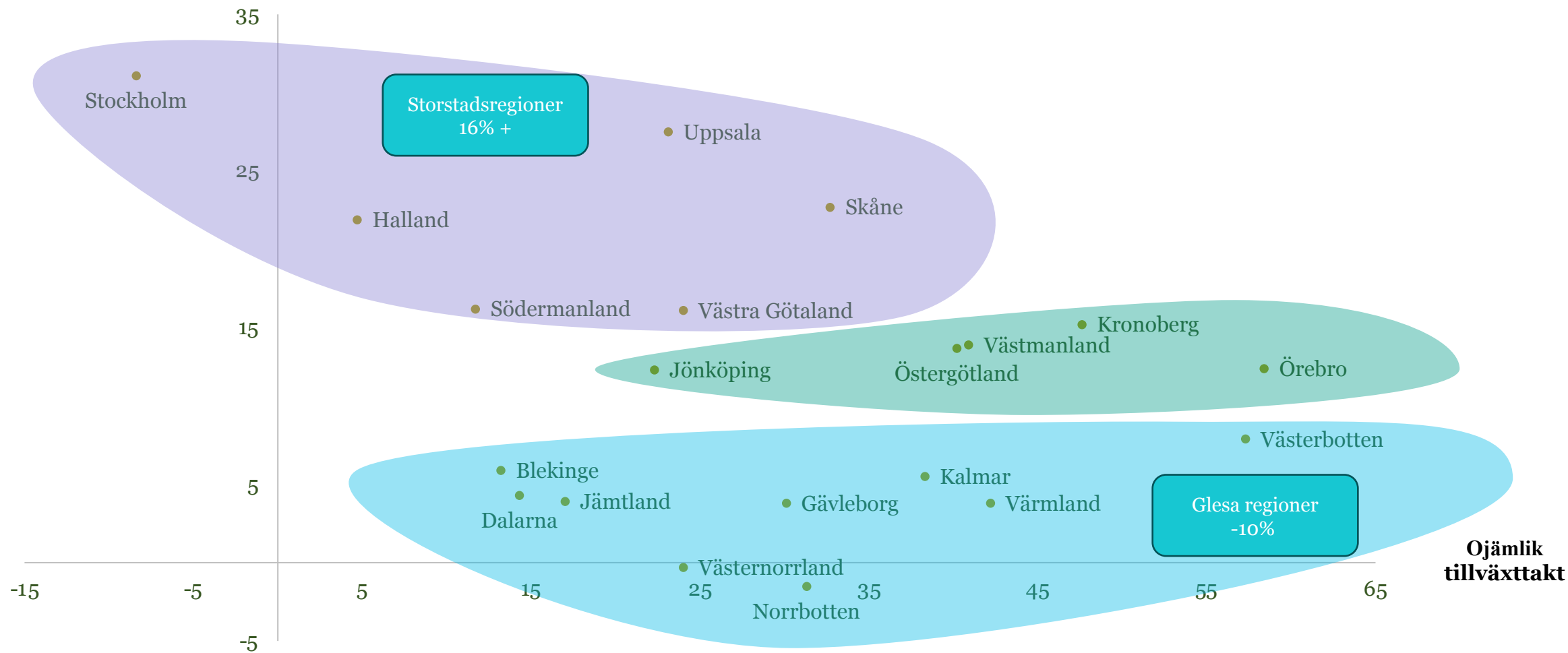
De kommuner i länet som ligger *inom* 45 minuters pendlingsavstånd med bil till länets befolkningsmässigt största kommun

- **Kategori 3 (K3)**

De kommuner i länet som ligger *utom* 45 minuters pendlingsavstånd med bil till länets befolkningsmässigt största kommun

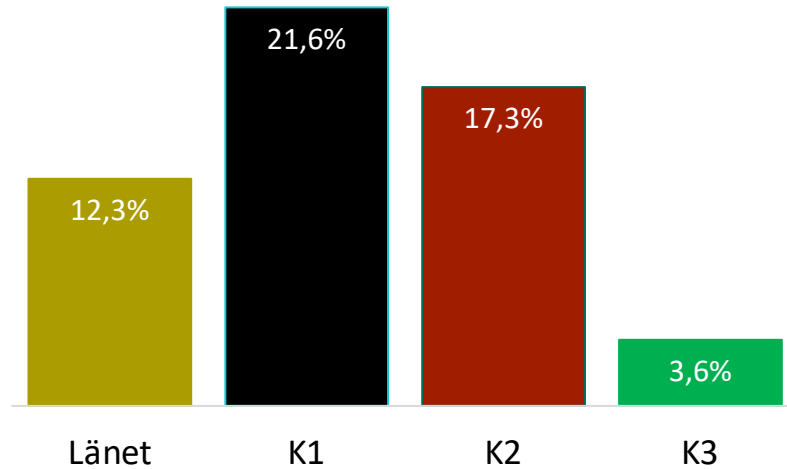


Befolkningstillväxt

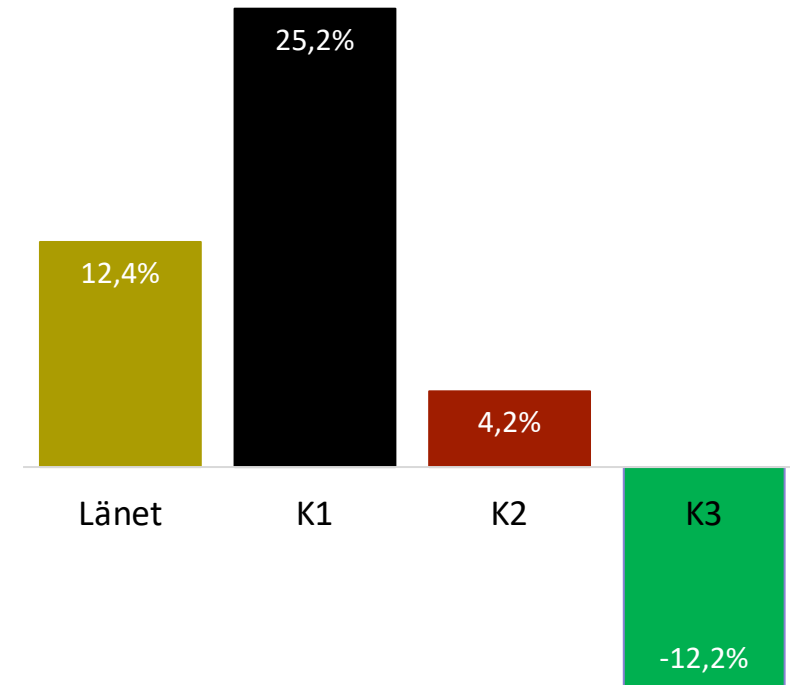


Kommuner växer olika inom län som växer lika

Jönköpings län



Örebro län



Kommunernas tillväxtarbete ska kombineras med det regionala utvecklingsarbetet

Regionerna har inget (formellt) ansvar för befolkningsutvecklingen i länen eller i enskilda kommuner i länen

Kommunala politiker och tjänstepersoner arbetar med olika utvecklingsagendor på olika arenor

	Kommunal arena	Regional arena
Kommunal utveckling med kommunal agenda	1. Kommunal utveckling på en kommunal arena	2. Kommunal utveckling på en regional arena
Regional utveckling med regional agenda	4. Regional utveckling på en kommunal arena	3. Regional utveckling på en regional arena

Tre övergripande resultat från den första studien av samverkan mellan ledande företrädare för kommuner och regioner

1. De kommunala företrädarna har varierande förmåga och/eller vilja att särskilja regional utveckling (fält 3) från kommunal utveckling (fält 2)

- Kan börja resonera från ett regionalt perspektiv, men landar allt som oftast i vad något betyder utifrån sitt eget kommunala perspektiv

	Kommunal arena	Regional arena
Kommunal utveckling med kommunal agenda	1. Kommunal utveckling på en kommunal arena	2. Kommunal utveckling på en regional arena
Regional utveckling med regional agenda	4. Regional utveckling på en kommunal arena	3. Regional utveckling på en regional arena

”Vi ska bidra till den regionala utvecklingen genom att vår [kommuns] kapacitet utnyttjas på bästa möjliga sätt.”

Kso

”Vi vet vad som ska prioriteras [utifrån ett regionalt perspektiv], men likväl känner man att man måste ge något till varje kommun som de kan ta med sig hem.”

Kso

2. Många kommunala företrädare upplever att de inte känner igen sig i de regionala frågor som hanteras på den regionala arenan (fält 3)

- Framförallt abstrakta frågor utan tydlig koppling till kommunernas egen operativa verksamhet
- Även avsaknad av koppling till regionens operativa verksamhet

	Kommunal arena	Regional arena
Kommunal utveckling med kommunal agenda	1. Kommunal utveckling på en kommunal arena	2. Kommunal utveckling på en regional arena
Regional utveckling med regional agenda	4. Regional utveckling på en kommunal arena	3. Regional utveckling på en regional arena

"Det är svårt att släppa det kommunala perspektivet och viktigt att man ser hur frågorna påverkar vår kommun.
Annars är inte jag den mest engagerade."
Kommundirektör

"Det här är inte lätt. Här [i kommunen] vet vi vad vi ska göra, men det vet vi inte där [på den regionala arenan]."
Kommundirektör

"Inte sällan frågar jag mig – vad gör jag här?"
Kommundirektör

"Regionen utnyttjar inte den kraft som finns i de kommunala organisationerna".
Kommundirektör

”Vi som kommunala företrädare är
urusla på att lyfta kommunala
frågor. Vi är medskyldiga till icke-
görandet.”

Kso

Vad ville de kommunala företrädarna diskutera i relation till regional utveckling?

- Konkreta frågor som uppfattas som viktiga för kommunernas utveckling och verksamhet
 - Infrastruktur och kollektivtrafik

3. Engagemanget i fält 4 är i bästa fall begränsad till det som de kommunala företrädarna upplever passar in i deras egna kommunala agenda

RUS ett vanligt exempel

	Kommunal arena	Regional arena
Kommunal utveckling med kommunal agenda	1. Kommunal utveckling på en kommunal arena	2. Kommunal utveckling på en regional arena
Regional utveckling med regional agenda	4. Regional utveckling på en kommunal arena	3. Regional utveckling på en regional arena

”Det är mer än ett år sedan jag tittade i RUS:en ... Vi refererar plikttroget till den i vissa dokument, men det är svårt att se vad som kan tillämpas hos oss”

Kso

”Vi tar till oss det som passar för oss – vi tar inte in alla delar”

Kso

”Vi är inte styrda av regionen – vi måste utgå ifrån våra behov ... RUS:en är inget levande dokument för oss”

Kso

”De regionala företrädarna måste vara medvetna om att min agenda på hemmaplan alltid kommer att vara lokal. När jag ställer mig i talarstolen i fullmäktige så gör jag alltid det utifrån ett kommunalt perspektiv”

Kso

En kommunanpassad agenda resulterar i en bättre upplevelse av arbetet på de strategiska råden

- Naturligt(?)
 - Kommunerna känner ett delägarskap och därmed en delaktighet i arbetet
- Men utgör en kommunanpassad agenda en naturlig utgångspunkt för ett *regionalt* utvecklingsarbetet?

Hur fungerade samverkan mellan regionerna och kommunerna i ett län under hanteringen av pandemin?

- Svar: **generellt sett väldigt bra**
- *Tydliggjorde betydande skillnader mellan samverkan kring pandemiarbete och regionalt utvecklingsarbete*

Geografiska förutsättningar har större påverkan på det regionala utvecklingsarbetet

- Geografiska administrativa gränser oväsentligt för virus så länge som människor reser över samma gränser
 - Låg i alla kommuners intresse att samarbete mot samma mål
- Svårare att identifiera någon form av ”kommunernas gemensamma bästa” i det regionala utvecklingsarbetet
 - Kommunernas olika perspektiv, behov och intressen utifrån de geografiska förutsättningarna blir mer påtagliga

Under pandemin hanterade man frågor som ligger närmare kommunernas samt inte minst regionernas operativa *verksamhet*

- Konkret operativ verksamhet med tydliga problembilder
 - Intressant för media eftersom det var intressant för medborgarna ...
 - ... och därmed ytterst relevant för folkvalda politiker
- Regionala utvecklingsarbetet fungerar sällan så
 - Många frågor i det regionala utvecklingsarbetet där regionen inte har någon egen större operativ verksamhet
 - Övergår från rollen att *företräda sin egen* verksamhet till rollen att *samordna andras* verksamhet
 - Uppfattas som en mer hierarkisk relation?

Pandemihanteringen innefattade frågor med relativt korta *tidshorisonter*

- Slå om verksamheten, införskaffa skyddsutrustning, stäng idrottsanläggningar, bygg upp en testverksamhet, bygg upp en vaccinationsverksamhet
 - Korta tidshorisonter (i konkret verksamhet)
- I regional utveckling handlar det mycket om att samordna frågor med betydligt längre tidshorisonter
 - I många frågor märks resultaten (i bästa fall) några mandatperioder fram i tiden

Några vägar framåt?

Agendan

- Begränsa mängden och storleken på informationspunkterna
 - De passiverar en grupp som inte vill vara passiva
- Identifiera frågor där såväl regionen som alla kommuner i länet har ett intresse av ett samarbete
 - *Dialog* mellan *representanter* för operativ verksamheter inom de regionala och kommunala organisationerna (tydligt under pandemin)
 - Inkludera mellankommunal samverkan?
- Hanteringen av många regionala utvecklingsfrågor hanteras sannolikt bättre på annat sätt än på stora formella möten
 - Informella diskussioner i olika sammanhang
 - Bilateral kontakt mellan enskild kommun och regionen (funktionella samband)
 - Regionen agerar utan kommunal inblandning

Tillit vitalt

- Lita på att alla vill väl – men att alla samtidigt har sina begränsningar
- Våga vara öppen med att olika saker kan bli svåra att driva och genomföra på hemmaplan
 - En acceptans och förståelse för att vissa saker riskerar att tömma mycket av vattnet i glaset på hemmaplan
 - Bättre att de kommunala företrädarna är ärliga med vad som är svårt att genomföra på hemmaplan än att de tyst går med på något som de sedan inte gör något med?
- Kunskapen och förståelse för varandras olika lokala förutsättningar utgör grunden för tillit